

daan";  
";  
egeeren  
ing deel  
ang. Van-  
geloof u?  
orden. En nu  
en gezongen?  
na het amen?  
K. S.  
r het vorige

## h f (IV)

en ons, dat de  
vervalt daar-  
Christus wege

oordgetrouwe  
oor het opzie-  
Die opzieners  
herder Jezus  
te verzorgen.  
regeeren. De  
hebben geen  
kudde, door  
oegewezen ge-  
der gemeente  
rdt ingeprent  
in aanraking  
u, plaatselijke  
hun zie-

dat der opzie-  
Schrift niet.  
rdere vergade-  
op een eigen  
iten en boven

istus hun zulk

hebben aan de  
en gezegd: gij  
erken. En nu  
d, besluiten te  
pen. Natuurlijk  
overheid en  
29.

verdracht" van  
en geen enkele  
ver te dragen".  
eemt, ambts-  
geroepen wordt  
staakt over-  
teraden zouden

n, leiden, regee-  
rdragen, in-  
plaats besluiten  
ijn.

DE KERKE-  
R GEEN EN-  
RDEN.

delijk, en aan-

het Woord, de

ldigd in de uit-

n, maar alleen

n eenvoudigen,

end!

lt punt schrik-

tte weer terug-

rpatrie?

vrijheid, die wij

aalde opdracht.

grenzen van het

e kerkleden een

de synoden op-

len en daarover

leesieve, beelis-

hoorzaam af te

40, 50 synode-

niet.

eraden.

juiste, prachtige

uitbrengen van

r-oordeel. Het

i door de kerke-

De synoden, zei men voorheen, geven een voor-  
afgaand oordeel.  
Het volgend oordeel, dat definitief is, wordt  
gegeven door de kerkeraden.

Dat is het ratificatie-recht, niet min-  
der: de ratificatie-plicht der kerkeraden.

Bewijs?

Wel, laat men de credentie-brieven inzien. Edam  
zendt bij de Dordtsche Synode van 1578 een geloofs-  
brief in, waarin men, onder beding van behandeling en  
beslissing naar Gods Woord, tot Gods eer, tot opbouw  
en vrede van Gods kerk, belooft te approbeeren, ac-  
quiesceeren (tevreden zijn, zich bij iets neerleggen) en  
te ratificeeren wat door haar gecommiteerden  
gedaan of gelaten mocht worden, zonder eenige  
contradictie daarop te reserveeren (Rutgers, Acta Ned.  
Synoden der 16e eeuw, blz. 293/4). De kerkeraden van  
Delft en Middelburg der Waalsche kerken beloven aan  
de Haagsche Synode van 1586 „d' approuver (goed-  
keuren) ratifier et confermer (bekrachtigen) al  
wat ons zal bericht worden besloten en vastgesteld te  
zijn in uw vergadering, (namelijk) ter eere Gods en  
tot opbouw der kerken van Zijn Zoon Jezus Christus  
(Rutgers, bl. 533).

De kerken zelve zeggen: wij zullen, zijn die en die  
voorwaarden vervuld, ratificeeren.

Thans zegt men: zulk een ratificatierecht bestaat  
niet.

Wie dit zegt moet of beweren, dat de kerken uit den  
tijd „der eerste liefde“ ongereformeerd waren, of  
voor het getuigenis der historie  
zwichten.

P. D.

## Winkler Prins en de „afscheiding“

Dezer dagen lezende in de groote Encyclopaedie van  
Winkler Prins, waarvan in 1947 een nieuwe uitgave is  
opgezet, en nu drie deelen verschenen zijn, vond ik  
onder: Afscheiding<sup>2)</sup> met toepassing op de ge-  
beurtenis van 1834 (13 October) de volgende „his-  
torische“ toelichting:

„Toen onderteekende de Kerkeraad der Ned. Herv.  
gemeente te Ulrum de Acte van Afscheiding of weder-  
keering, d.i. afscheiding van de Hervormde Kerk, daar  
deze zich aan overtreding van de artikelen 28 en 29  
der Kerkenorde van Dordrecht (1619) en wederkeering  
tot Gods Woord en de Formulieren van Eenheid schuld-  
dig maakte.....“

Ziet daar wat de bekende Encyclopaedie van Winkler  
Prins onder Hoofddirectie van Prof. Dr. de Bruyne,  
Mr. Hiltermann en Prof. Hoetink van de Afscheiding  
van 1834 aan het volk vertelt.

Is het iets anders dan onzin?

Men vraagt, hoe is het mogelijk dat in een Ency-  
clopaedie, waarvan de hoofdredactie uit wetenschap-  
pelijke mannen bestaat, zoo iets opgedischt wordt.

Dit is niet maar gebrek aan correctie van de  
drukproof.

Dit is verregaande slordigheid en onjuistheid in  
inhoud en formulering.

Was den opsteller van de toelichting van „de Afschei-  
ding van 1834“ niet bekend dat het in die beweging  
ging om de artikelen 28 en 29 van de Neder-  
landsche Geloofsbelijdenis? Is het een  
kleinigheid, om die met de Dordtsche Kerkenordening  
te verwarren?

En verder was dan volgens de „toelichting“ van  
Winkler Prins de Afscheiding gegrond in het feit, dat  
de Hervormde Kerk zich aan wederkeering tot Gods  
Woord en de Formulieren van Eenheid schuldig  
maakte.....!

Het is onbegrijpelijk dat iemand, die maar een we-  
nig kennis heeft van de Kerkgeschiedenis van de 19e  
eeuw deze dwaasheid neerpennen kan. Hier wordt de  
enormiteit verkondigd, dat de Hervormde Kerk in dien  
tijd van de Afscheiding wederkeerde tot Gods Woord  
en de Formulieren van Eenheid.

En dit zou dan de fout zijn, en de afwijking waar-  
door de Afscheiding in het leven zou geroepen zijn....

De man of vrouw die deze stof in de Encyclopaedie  
in bewerking gehad heeft, kan niet anders dan wat  
klanken opgevangen hebben, en een paar zinnen ge-  
lezen hebben van het werk Gods in de dagen van 1834.

Het schijnt niet tot hem doorgedrongen te zijn, dat  
de fout van de Herv. Kerk juist was dat zij afgeweken  
was van Gods Woord en de Formulieren van Eenig-  
heid, en dat de Afscheiding juist ten doel  
had weder te keeren tot datgene waarvan de Her-  
vormde Kerk afgeweken was.

Het is in-droevig dat in een Encyclopaedie als van  
Winkler Prins zulke averechtsche verklaring van de  
„Acte van Afscheiding“ in 1834 gegeven wordt.

J. B.

## Kerkbouw

„Deputaten voor de correspondentie met de Hoge  
Overheid ontvingen van Zijne Excellentie de Minister  
van Wederopbouw en Volkshuisvesting het navolgende  
bericht:

KERKBOW.

„Hierdoor deel ik U mede, dat zich thans een zo  
groot aantal Kerken in aanbouw bevindt, dat het

momenteel niet mogelijk is, dit aantal verder uit te  
breiden. Bij verdere uitbreiding zal een overschrijding  
van het in het Bouwplan 1949 voor Kerken gereser-  
veerde bouwvolume plaats vinden.

Om deze reden kan dan ook voorlopig geen Rijks-  
goedkeuring voor herbouw, nieuwbouw en uitbreiding  
voor Kerken worden tegemoet gezien.

In verband met het bovenstaande raad ik U aan,  
niet tot aanbesteding van werken op dit gebied over  
te gaan, voordat van mij bericht is ontvangen, dat  
nieuwe werken op dit gebied weer ter hand kunnen  
worden genomen en voordat Rijksgoedkeuring is ver-  
leend.

Aangezien met de voorbereidingen veel tijd is ge-  
moeid, adviseer ik U wel tot voorbereidingen voor de  
bouw van Kerken over te gaan.”

(Andere kerkelijke bladen worden verzocht deze  
mededeeling over te nemen).

## OPVOEDING EN ONDERWIJS

## In den neergang (V)

Alvorens de concrete punten op te sommen, die door  
het Rapport, dat de instelling van een Lichaam met  
(beperkte) verordende bevoegdheid op onderwijsge-  
bied aanbeveelt, aan het Lichaam ter behandeling  
worden opgedragen, willen we even samenvatten, welke  
bezwaren tot dusver door ons tegen het Rapport en  
de werkwijze der commissie zijn genoemd.

De commissie bestond uit leden, die krachtens hun  
lidmaatschap der onderscheiden organisaties op onder-  
wijsgebied duidelijk hadden positie gekozen ten aan-  
zien van den Christus en Zijn Koningschap over het  
aan de kinderen te geven onderwijs. Juist omdat zij  
uit vrijen wil zich hadden aangesloten bij deze orga-  
nisaties, hadden zij tegenover elkaar duidelijk de anti-  
these gesteld met betrekking tot het schoolvraagstuk  
en de taak van den Staat: de een wil louter een staats-  
school, de ander verkijst een school geheel onder ver-  
antwoordelijkheid van de ouders.

Deze antithese wordt echter gedatureerd, doordat  
men in het Rapport een dusdanige formulering geeft,  
dat allen hebben gemeend er mee in te kunnen stem-  
men. Ons bleek evenwel, dat men dezelfde woorden  
soms geheel tegenovergestelde opvattingen uitdrukt.

In de concrete punten, die we thans laten volgen, za-  
gen we de overwinning behaald door hen, die de taak  
van de Overheid te ruim stellen, omdat volgens het Rap-  
port (pag. 4) „alles wat niet tot het ...uitsluitend ter-  
rein behoort van de Staat (Regering en Volksvertegen-  
woordiging) inderdaad aan het Lichaam moet worden  
opgedragen of overgelaten“. En dit Lichaam blijft fun-  
geeren als een Staatsorgaan. Men heeft dus een on-  
juiste begrenzing van de Overheidstaak aanvaard.

Bij de taakomschrijving (pag. 5) beperkt het Rap-  
port zich tot het terrein van het V.H.M.O. Volgens het  
oordeel der commissie moet het volgende door de wet  
worden bepaald en dus aan Regeering en Volksver-  
tegenwoordiging blijven toegekend:

a) de verhouding van het openbaar en bijzonder  
onderwijs en alles, wat hiermede samenhangt (vrijheid  
van richting, etc.);

b) de regeling van de kosten van het onderwijs;

c) de grondslagen van de inrichting van het onder-  
wijs, met name de onderscheidene typen van scholen  
(het is daarbij niet voldoende dat de scholen worden  
aangeduid en de rest aan het Lichaam wordt over-  
gelaten; om het begrip „schooltype“ inhoud te geven,  
dient men de kernvakken van de school op te sommen);

d) de technische regeling van het bijzonder onder-  
wijs (aangaande bestuur, beroep, etc.);

e) het schooltoezicht;

f) de beginselen van de wijze, waarop de eindexam-  
na's der scholen verkregen worden en de rechten voor  
hoogere studie, die aan deze eindexamena's verbonden  
zijn;

g) de verkrijging van de bevoegdheid tot het geven  
van onderwijs en de wijze, waarop deze verloren kan  
gaan.

Omdat wij van oordeel zijn, dat de fout in de taak-  
omschrijving van de Overheid juist gelegen is in het  
feit, dat men de zaken, die buiten de onder a—g opge-  
somde vallen, toch weer aan den Staat opdraagt, willen  
we van een bespreking van deze punten afzien. We ge-  
looven, dat in het algemeen deze punten op onze in-  
stemming kunnen rekenen. Richtten we dus onze aan-  
dacht op de taakomschrijving van het Lichaam  
(pag. 5):

„Voorts dient de wetgever te bepalen, welke onder-  
werpen nadere regeling door het Lichaam behoeven,  
als daar zijn:

a) bepaling van de verplichte en facultatieve vak-  
ken, die aan elk der schooltypen moeten (kunnen)  
worden onderwezen met minimum-urentabellen;

b) het leerplan van elk der schooltypen;

c) de toelatingsvoorwaarden;

d) de (gedetailleerde) inrichting van het eind-  
examen en de eindexamenen;

e) de inrichting van en de vrijstellingen voor de  
staatsexamens;

f) de erkenning van scholen met afwijkend leerplan  
en (of) afwijkende urentabel (de z.g. experimenteer-  
scholen).“

Wat moeten we van deze taakomschrijving van het

Lichaam denken? Om een goed inzicht in de bedoe-  
ling van de commissie te verkrijgen willen we nog  
eenige gedeelten van het Rapport citeren, die ons deze  
kunnen verduidelijken, om daarna het oordeel van  
mannen als Dr. A. Kuyper, Dr. H. Colijn, en de Leden  
van de Eerste Kamer der Staten-Generaal H. Algra  
en Prof. R. H. Woltjer over deze punten te overleggen.

Eerst dan enkele citaten uit het Rapport:

„De wet dient zich te beperken tot de principiële  
grondstoffen, waarop, met behoud van onze grond-  
wettelijke vrijheid en waarborging van het maat-  
schappelijk nut van het onderwijs, het Lichaam ver-  
ordeningen kan baseeren, die aan dit onderwijs  
vorm en inhoud geven.“ (pag. 4) (Spat-  
teeling van mij, M.)

Even verder merkt de commissie op

„dat wel eens ondersteld wordt, dat een stuk van de  
vrijheid van ons onderwijs door deze instelling te loor  
zou gaan. Dit nu is naar de mening van de commissie  
stellig niet het geval, als men de bevoegdheid van het  
Lichaam beperkt op de wijze als boven omschreven  
is. Vandaar, dat de commissie zozeer de nadruk legt op  
het waarborgen van de vrijheid van het onderwijs,  
welke thans geheel in acht genomen wordt, zowel ten  
aanzien van de oprichting als van de inrich-  
ting der school. Aan deze vrijheid inhaerent is een  
financiële regeling, zonder welke zij niet volkomen is.  
Er dient uiteraard voor gezorgd te worden, dat het  
Lichaam met verordende bevoegdheid zich niet op  
dit terrein begeeft.

Is door nauwkeurige wettelijke omschrijving dit ge-  
vaar voorkomen, dan is de vrijheid van  
elke school echter beter gewaar-  
borgd dan bij de tegenwoordige  
toestand, (spat. van mij, M.) waarbij meer dan  
nodig het initiatief wordt gedood door een stelsel  
van wettelijke en andere bepalingen die ons onderwijs  
tot zijn schade in een keurslijf sluiten.

Zijn deze regelingen voor het grootste gedeelte in  
handen van degenen, die ten nauwste met de uitvoering  
van de voorschriften in aanraking komen, dan bestaat  
er minder kans op verstarring en de voorschriften kun-  
nen beter aangepast worden aan de  
geldende inzichten op het gebied  
van de paedagogiek en psychologie,  
aan de behoeften van de maatschappij en aan de eigen  
aard van ieder schooltype. Het is juist wegens  
de grotere kans op vrije ontplei-  
ing van ons onderwijs, dat de commissie het denk-  
beeld van de instelling van een Lichaam met veror-  
dende bevoegdheid het warmte aan-  
beveelt!“ (spat. van mij, M.)

Wij meenen door deze uitvoerige citaten volkomen  
recht te hebben gedaan aan de ondertekenaars van  
het Rapport, en tevens door onderstreeping van be-  
paalde zinsdelen op de markante punten voldoende de  
aandacht te hebben gevestigd.

Men verlieze n.l. niet uit het oog, dat beslissingen  
over bepaalde onderwijsaangelegenheden, die tot dus-  
ver waren toevertrouwd aan den Staat, d.w.z. aan de  
Regeering en de Volksvertegenwoordiging, thans zul-  
len worden overgedragen aan een Lichaam, dat wel als  
orgaan van den Staat zal fungeren, en welks veror-  
dingen ook kracht van wet zullen hebben, maar dat  
zijn zaken toch afdoet buiten de Kamers om — be-  
houdens het recht van den Minister om een besluit  
ter vernietiging aan de Kroon voor te dragen. Dit  
recht wordt aan den Minister toegekend, omdat hij  
tegenover de Staten-Generaal de verantwoordelijkheid  
moet dragen van alle verordeningen van de Onder-  
wijscentrale.

De heer Terpstra wees in de Tweede Kamer er reeds  
op, hoezeer hier de ministerieele verantwoordelijkheid  
in het gedrang kwam, omdat voordragen ter vernietig-  
ing wel een uiterst middel is.

Daarbij komt, dat het hier betreft onderwijsaange-  
legenheden, die men tot dusver om strijd teeder en  
delicaat heeft genoemd, en die men daarom juist bij  
de wet geregeld wenschte te zien.

We verwijzen eerst naar enkele uitspraken van Dr.  
A. Kuyper, die men kan vinden in de „Parlementaire  
Redevoeringen“ dl. IV, waarin ons bewaard zijn rede-  
voeringen, die door Kuyper in zijn qualiteit van Mi-  
nister zijn gehouden. Vanwege de omstandigheid, dat  
hij niet als lid van een bepaalde Kamerfractie, maar  
als Dienaar van de Kroon sprak, mogen we aan zijn  
uitspraken des te grotere waarde toekennen, in zoo-  
verre als zij tegenover de in de gemeenschap van de  
commissie geformuleerde uitspraken worden geplaatst.

Met het oog op het feit, dat het Rapport voorstelt  
aan het Lichaam ter regeling op te dragen de be-  
palingen der verplichte en facultatieve vakken aan elk  
der schooltypen en het leerplan van elk der typen  
(a. en b.), citeren we wat Kuyper zei in 1905, toen  
hij handelde over de wettelijke regeling van het bij-  
zonder gymasiaal onderwijs, in het bijzonder over het  
leerplan (a.w. p. 158): „wanneer het aankomt op der-  
gelijke teedere rechten (moeten) deze naar mijn in-  
zien altijd in de wet zelf concreet en definitief bepaald  
zijn, terwijl in het..... ingediende amendement het  
overgelaten was aan de beoordeeling van den Minis-  
ter van Binnenlandsche Zaken. Wij weten, hoe het dan  
gaat. Natuurlijk kan een Minister van Binnenlandsche  
Zaken onmogelijk in details alles zelf onderzoeken,  
waarover hij een beslissing heeft te nemen; hij moet  
dit overlaten in casu aan den inspecteur der gymnasia,  
ten deele aan de adviezen van zijn ambtenaren. En